

ПРАВОСЛАВНО ВАСПИТАЊЕ

ОБНАВЉАЊЕ И ОБЛИКОВАЊЕ ЧОВЕКА РАДИ ВЕЧНОГ СЈЕДИЊЕЊА СА БОГОМ – СПАСЕЊА

“И ви оцеви, не раздражујте децу своју, него их подижите у васпитању и науци Господњој.”

(Еф.6,4)

живимо у времену дубоке духовно - моралне кризе која је снажно захватила савремено друштво. Дobar део друштва све више се удаљава од добра и све дубље тоне у зло.

Разлога за то има доста, а један од њих је, сасвим сигурно, славост људи да се боре против зла, а све опет зато што им ни родитељски дом, а ни друштво није пружио такво васпитање које би им дало довољно снаге да се боре са злом и одолевају искушењима. Уопште, васпитање као процес формирања човековог духа одувек је имало најсудбоносније последице како по омладину, тако и по читаву људску заједницу. Вековно искуство је већ много пута показивало да духовно - морални квалитет једног народа и његове државе зависи пре свега од омладине, од њених идеала и моралних принципа.

Порочна поколења, погружена у најниже чулне страсти нити су могла, нити ће икада моћи да допринесе културном стваралаштву једног друштва, већ су увек водила једино назадовању и декаденцији. Таква поколења су увек била велка коб за човечанство.

Човек је, наимае, по природи боголико биће и као такав пријемжив не само за трајне културне вредности, него пре свега за савршенство, за обитавалиште Духа Божијег, за вечно сједињење са Творцем - за спасење. Ова људска богосличност има пресудни значај и темељ је правог - православног васпитања и образовања.

Васпитати (воспитати - цркв.слов.) и образовати значи успоставити и обазовати нешто. У случају православног васпитања и образовања ови термини значе

успостављање лика Божјег, образа божијег у човеку ради његовог сједињења са Богом, ради спасења.

Човек је створен као икона, слика Божија, али је он ту своју богосличност унаказио грехом. Једини начин на који људски род може поново да се обоголижи јесте кроз благодат Христа Спаситеља, у цркви кроз Св. Тајне и кроз лично врлинско суавршавање и обликовање.

Јер, дејство благодатке љубави Христове, која је неопходна човеку за спасење посебно долази до изражаја у Св. Тајнама. Зато је испуњавање заповести Божјих, редовна молитва, причешћивање, стално учешће у Св. Тајнама и примање изобиља дарова Цркве неопходно за православно васпитање и образовање чији је крајњи циљ спасење у Христу.

Колико ће овакво васпитање и образовање бити прихваћено од стране савременог човека зависи пре свега од тога како савремени човек види самисао свог живљења на земљи. Ако смисао свог живљења на земљи темељи на Богу у чврсто верује и осећа његово стварно присуство у историји света онда он лако прихвата и спроводи у живот православно васпитање, које је за њега и једино спасоносно.

Међутим, већина људи је данас изгубила тај осећај за стварно присуство Божиј у свету, ту, међу људима. Њихов идеал није Бог, него човек као центар света без Бога, њихов циљ у васпитању и у образовању није стицање Царства Небеског, него пуно стицање знања из разних области ради што боље припреме за практични живот. Образован или учен човек је сво сазнање и интелектуално усавршаване и смисао живљења утемељио на свом променливом, пролазно и смртном свету. Пристаје једноставно на постојање за или на смрт.

На оваквим погрешним темељима створено је савремено васпитање у коме ауторитет више није Бог. У оваквоме васпитању истиче се некакво морално васпитање по коме треба да се код свих људи, а првенствено код деце развије свест о правилном и неправилном, о добром и рђавом, а при томе се не апелује на оно што је оличење добра (Бог) и зла (ђаво). То је апсурд, јер ако не постоји вечно живи Бог, Сведржитељ, свевидац и вечни судија, како и на основу чега ће васпитаник да изведе закључак да на пр. не греба лагати, ако он лично од тога има користи.

Ако казна за преступ постоји само овде на земљи, онда је избегавање земаљске казне, ради што успешнијег и лагоднијег живота, једини циљ савременог, обезбоженог човека.

Овакви животни циљеви савремених људи данас су и довели до тога, да је у целом свету, па и код нас присутна криза морала, васпитања, образовања, културе и уоште самог живота у људском друштву.

Циљеви и стремљена савременог човека усмерена само на овоземаљски живот релативизују и свет и човека и све оно што човек сматра за вредност и на чему се труди у току свог историјског постојања.

Зато када савременоим очима посматрамо живот какав су људи водили у пређашња времена, јасно се уочавају огромне разлике у схватању ауторитета, реда и пристојности и уопште понашања у друштвеном и приватном животу. Све се драстично изменило стрмоглавце. Мерила вредности су померена и нешто што је некада било морално неприхватљиво, постало је основицом људског понашања.

Разлог томе је сасвим јасан из васпитања, из живота нестало је Бога и воље Божје којој ћемо се подчињавати и која ће нам бити једино мерило вредности.

Зато сваки онај који хоће да уђе у суштину самог васпитања, сасвим сигурно ће се сложити са нама да је право васпитање, васпитање са Богом, а не без Бога.

Васпитање хуманистичког типа, које је донео свету још период Ренесансе, или васпитање у духу европске просвећености или пак марксистичко васпитање није донело свету мир и блаженство, већ моралну анархију и насиље. Материјализација живота довела је до огрубљивања лудских осећања, а омладина се под утицајем порнографске штампе и деструктивних филмова нашла на беспућу.

Запитајмо се сада шта је довело до тога? Шта нагони дашњу омладину да све више пада у најниже чулне страсти, пороке и насиља? Да ли је то израз њихове "слободе" или је то очајнички бунт једног изиграног и обманутог поколења?

Сасвим сигурно, то је не само бунт, него очајнички крик поколења кога је васпитање без Бога тако усмеравало да оно више не види ни саму сврху свог постојања.

Тако је у жељи да "ослободи" човека и његов истријски развој европска просвећеност на пр. забоварала потпуну слободу развитка света и човека у односу на Бога. Свет се, према томе развија по неким својим законима без сарадње са самим његовим Узрочником! Марксистички пак, у жељи да опет "ослободи" човека истичу да је човек биће које се самоостварује у оквирима историје, јер по њима "рад је створио човека". То би значило да је живот људски на земљи независтан од Бога. Оваква идеологија је, ако ништа друго, онда крајње утопистичка, јер ако човек и убеди сам себе да може да живи без бога, без вере у овом пролазном, земаљском, а по њима и једином животу, он никако не може да предвиди и избгне неминовну смрт. Смрт је за безбожнике једноставно нестајање бића и чини овај свет обичном мртвачницом како човека тако и целокупне његове историје. Овако схваћен свет и човек у њему никала не може да донесе слободу човеку, већ једино крајњи песимизам. Осим тога, такви безбожни борци за слободу су, као што је познату у историји човечанства најчешће изграђивали своју слободу газећи преко лешева других и употребљавајући насиље као метод. А насиље увек неминовно рађа опет насиље и ропство, ропство себи и својим страстима. Живећи тако, човек живи у свету обмане и привида. Призван је од Бога да као разумно биће буде господар природе, а он је постао њен роб. Љубав се у човеку претворила у похоту, божанско достојанство у самољубље и гордост, ум у безумље, воља у самовољу, а слобода у жеђ за анархијом.

О овом палом стању човека најбоље нам говори Св. ап. Павле у посланици Римљанима: "Јер кад познаше Бога, не прославише га као Бога, нити му захвалише, чега залудјеше у својим умовањима, и потамње неразумно срце њихово; Говорећи да су мудри, полудјеше, и замјенише славу бесмртнога Бога подобием смртнога човјека и птица и четвороножних животиња и гмизаваца. Зато их предаде Бог у жељама њихових срца у нечистоту, да се бесчасте тјелеса њихова међу њима самима; Који заменише, истину Божју лажју, и више поштоваше и послуживаше твари него Творцу, који је благословен у вјекове. Амин." (Рим. 1,21-25).

Једини излаз из овог трагичног кошмара модерног света је васпитање у Богу. Потребно је поновно проналажење вечних идеала и циљева у васпитању који ће

трансформисати саму природу људског бића. Највишу вредност живота треба да представља не знање, него духовност, тј. активно уобличавање душе по угледу на Христа, јер, једино Христос, Богочовек, који је из саможртвене љубави пострадао за спасење света може донети слободу човеку и свету. Права слобода човека је слобода од греха и страсти, а доћи до ње могуће је једино насиљем над лажним собом и жртвовањем себе за друге. Оваква жртва у Христу не доводи никада до самоуништења, већ претвара људско друштво у заједницу љубави.

Извори заспитања у православној цркви су Христово учење и његов пример. То је непроменљиви идеал коме сваки васпитаник треба да стреми, јер речено је: "Будите ви, дакле, савршени, као што је савршен Отац ваш небески." (Мат. 5,48). Колико ће овај идеал бити остварен зависи од самог човека и од његове победе над сопственом природом и од божанске помоћи и милости. О томе Св. Серафим Саровски каже: "Благодат која наше биће од распадљивог у нераспадљиво, од духовно мртвог до духовно живог, из мрака у светлост претвара и преводи стиче се унутрашњим подвигом нашег бића."

Сви вечни хришћански идеали, путеви и уопште могућност живота у анаку тих највиших идеала дати су нам у Јеванђељу. Сам Господ Исус Христос је људима углед за сва времена, јер својим доласком на земљу, није донео само божанско учење, већ га је и испунио. Велики Светитељи, такође, су својим животом доказали да речи Јеванђеља нису празне речи, већ да су то, "нова животна правила" (Св. Јован Златоусти) за сваког ко у истини хоће да испуни своје назначење на земљи.

Један од најважнијих делова јеванђељског учења како за наставу, тако и за васпитање и живот уопште јесте беседа Исуса Христа на гори. Она је одржана недалеко од Генисаретског језера на једном високом брду, по речима јеванђелиста Луке: "на мјесту равном" (Лк.6,17). Ту је и Божански Учитељ, пред својим ученицима и пред сакупљеним народом још одмах, у почетку свог јавног рада, изложио систематски суштину свога учења.

Господ Исус Христос је у својој беседи исказао девет изрека или блаженства којима је показао људима, пре свега, пут за уређење њихових односа, према Богу и према људима. Показао им је да је прави однос према Богу условљен правим односом према људима и обратно.

Беседом на гори откривен је закон духовног света који може да подигне човека на један виши живот, а ако он сам одлучно стане насупрот својим нагонским жељама и прохтевима, ако у његовом животу влада воља божја. Но, ово не значи обеснажење свих вредности природног човека, већ једноставно истицање бољег Ја у нама са свима његовим вишим и савршенијим захтевима.

Зато ће човек васпитан у том духу увек осећати радост и задовољство и у најтежим приликама живота. Отуда и потиче дужност да се наставом и васпитањем развија духовни живот какав је показан у Беседи на гори. Девет блаженстава које је Господ Исус Христос изрекао у својој беседи казују нам које су све то врлине које треба да украшавају наш лични живот и наше односе са ближњима.

"Блажени и сиромашни духом, јер је њихово царство небеско; Блажени који плачу, јер ће се утјешити; Блажени гладни и жедни правде, јер ће се наситити; Блажени чисти срцем, јер ће бога видјети;"(Мат.5,3,4,6,8). Ова блаженства

изражавају идеалне особине којима треба да се одликује човек да би могао да испуни свој основни задатак на земљи остваривање Царства Божијег и правде његове и тако дошао до спасења. Сиромашии духом су они који су скромни, смирени и без сујете. Они који плачу спасоносним покајничким плачем непрестано осећају тежину својих грехова. А они који се буду борили са својим страстима и непрестано буду гладни и жељни правде очистиће срце своје.

Све ове идеалне особине, односно хришћанске врлине, прожете љубављу ка Богу могу преобразити душу човека, образовати Христов лик на њему.

Иначе, човек како је својом физичком природом повезан за земаљска блага, он својом другом, духовном страном, тежи, Царству Божјем. Па зато и сам Господ Исус Христос дубоко познајући структуру нашег бића и тражи од нас да свим својим моћима тежимо само ономе што је више, што је стално и вечно: "Иштите најпре Царство Божје и правду његову, и ово ће вам се све додати." (Мат. 6,33).

"Блажени кротки, Јер ће наслиједити земљу; Блажени милостиви, јер ће бити помиловани; Блажени миротворци, јер ће се синови Божији назвати;"(Мт.5,5,7,9).

Ова блаженства истичу оне врлине које могу да допринесу нашем идеалном односу према спољашњем свету, према ближњима. То су кротост, милосрђе и мирољубивост, јер, у хришћанству, однос према Богу - побожност и однос према живим створовима - моралност нису различите области наших доживљаја, већ један исти религиозни доживљај. Другим речима, тежња ка Богу у хришћанском животу не може се замислити без њеног сталног спровођења у дело, без сталног чињења добра ближњима по свим околностима. Зато је и Исус Христос у беседи на гори рекао: "Неће сваки који ми говори: Господе, Господе, ући у Царство небеско; но који твори вољу Оца мојега који је на небесима."(Мт. 7,21), а апостол Јаков једноставно интерпретира Спаситељево беседу на гори када каже: "Тако је и вера без дјела мртва."(Јак.2,26).

Овим блаженствима Спасител, је дао нова мерила и нове идеје за васпитање својих следбеника кроз васпитање својих следбеника кроз васпитање за друштвени живот чији је прави циљ хришћанска љубав према ближњима.

"Блажени прогнани правде ради, јер је њихово Царство Небеско. Блажени сте када вас срамоте и прогоне и лажући говоре против вас свакојаке рђаве речи, због мене." (Мт.5,10-11), поучава нас и васпитава Спасител, у истрајности и верском хероизму. Сам Господ Исус Христос знао је какве ће све страшне муке и патње претпети његови следбеници ради Његовог Имена, па нам је зато и упутио ова блаженства живећи у свету, који у злу лежи, хришћани ће увек бити прогоњени због њиховог религиозног - моралног савршенства, због тога што нису од овога света."Кад бисте били од свијета него вас ја изабрах од свијета, зато вас мрзи свијет." (Јн. 15,19).

Овакав изузетан позожај проповедника Христовог ужења у свету не треба ни да заплаши, нити да погорди. Јер, ако остану у вери храбри и истрајни скромни и пуни љубави према Богу и ближњима, они ће бити "со земљи"(Мт.5,13), односно показаће на себи да људски живот има свој смисао и да је његов циљ, узвишен. Врлине и добра дела хришћана - проповедника Христове науке треба да се разнесу по целом свету да би у настави и васпитању послужила као пример другим људима, да и они,

по јеванђељским речима славе "Оца нашега, који је на небесима." (Мт.5,16). А, сви они проповедници Христове науке који због таквог свог рада, своје вере и оданости Христу буду прогоњени, нека се радују и веселе, јер ће велика плата њихова бити на небесима (Мт.5,12).

Дакле промена појединаца и целокупног друштва могућа је само ако сви људи у свом животу теже остварењу васпитних идеала које је Господ Исус Христос изрекао у својој беседи на гори, односно врлинском усавршавању. које је и главни предмет хришћанског, православног васпитала.

Познато је да у процесу васпитања веома важне прве године дечијег узраста и утицај породице. Породица је место где човек почиње своје васпитање, а родитељи су први и најглавнији васпитачи своје деце.

Но, истина је да нису сви родитељи прави васпитачи. Да би то били потребно је да буду хришћани, васпитне и високо моралне личности. јер, само хришћанска породица која је део Цркве Христове и чији чланови учествују у Св. Тајнама Ја заједицаа љубави, која рађа врлине о којима говори спаситељ у Беседи на гори.

Својом моралном снагом, хришћанска породица представља основу и темељ друштва. Зато од њене снаге зависи и снага једног друштва уопште.

Добрим хришћанским васпитањем у дому постављају се чврсти темељи на којима ће школа наставити даље зидање. Таква деца, од малена вођена стазама добра. трајно ће завољети добро и ништа их у животу неће скренути на пут зла и греха.

Зато, ако желимо да нам поколења буду радост и утеха и од користи за Цркву и друштво, онда се старајмо да их сачувамо од рђавих навика, да их просветимо, оплеменимо и васпитамо у духу хришћанске православне науке.

Излази по благослову Њ.П.Епископа нишког Г.Г. Иринеја

Сестринство манастира Св.Стефана Липовац